

УДК 377/378.091.322:34]:316.334.23-051"364"

КОНСУЛЬТУВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ПИТАНЬ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Валерій Байдулін,

молодший науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри

Інституту професійної освіти НАПН України,

м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-8176-4445>

Анотація. У статті висвітлено питання консультування майбутніх підприємців із змін та доповнень у законодавстві України на час дії воєнного стану. Визначено аспекти спрощення податкових платежів, державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та деякі питання трудових відносин і оплати праці в умовах воєнного стану в державі.

Ключові слов: Консультування, підприємницька діяльність, зміни в законодавстві, воєнний стан, відновлення економіки.

CONSULTING FUTURE SPECIALISTS ON THE REGULATORY AND LEGAL SECURITY OF BUSINESS ACTIVITIES UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

Valerii Baidulin,

Researcher of the Professional Career laboratory of the Institute of Vocational Education of

NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. The article covers the issue of advising the future entrepreneurs on changes and additions to the legislation of Ukraine during martial law. Aspects of simplifying tax payments, state registration of legal entities, individual entrepreneurs, and some issues of labor relations and wages in the state of martial law are defined.

Keywords: Consulting, entrepreneurship, changes in legislation, martial law, economic recovery.

Запровадження та подовження воєнного стану в Україні у зв'язку з військовою агресією російської федерації вносить свої корективи в усі сфери суспільних відносин. В умовах воєнного стану з суттєвими проблемами зіткнулися і підприємці, прибутки яких значно знизилися або й зовсім відсутні, а в місцевостях, де відбуваються бойові дії та у зруйнованих містах зупинилася робота усіх закладів та підприємств і громадяни опинилися у зовсім скрутному становищі.

Саме тому, враховуючи специфіку підприємницької діяльності в умовах воєнного стану, особливого значення набуває формування консалтингового простору, що запропонує громадянам, які зацікавилися можливістю відкриття власної справи, наступні послуги: інформування про ресурси та можливості започаткування власної справи; професійне тестування з метою виявлення нахилів до підприємництва, у тому числі із застосуванням психо діагностичних методик; консультування з питань законодавства щодо державної реєстрації суб'єктів господарювання; проведення навчальних семінарів з питань організації підприємницької діяльності, у тому числі із залученням представників органів влади, державних структур та організацій, які за напрямками діяльності сприяють

розвитку і підтримці малого та середнього бізнесу; індивідуальне консультування з питань бізнес-планування; професійне навчання за курсом «Організація малого бізнесу» або напрямками, що передбачають самозайнятість.

Що стосується консультування майбутніх підприємців із змін та доповнень у законодавстві України на час дії воєнного стану, воно має містити в собі консультації щодо питань загального законодавства, консультування у сфері взаємовідносин з органами державної влади та управління, у сфері взаємовідносин з іншими суб'єктами господарської діяльності, інші правові аспекти майбутньої підприємницької діяльності.

Адже в умовах дії воєнного стану наша держава створила для підприємців велику кількість можливостей для комфортного ведення бізнесу. Це стосується як уже діючих підприємців, так і тих, хто тільки планує розпочати свою власну справу.

Податки та збори. Держава відреагувала на початок війни в контексті спрощення податкового регулювання та контролю. Адже мільйони українців були змушені покинути своє житло, втратили прибутки від комерційної діяльності. У момент, коли першим пріоритетом є врятувати сім'ю та зберегти хоча б якусь фінансову «подушку», підприємець небезпідставно втрачає можливість сплачувати податки і думати про імовірні перевірки та штрафи.

15 березня 2022 року було прийнято Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» № 2120-ІХ, який покликаний підтримати громадян та бізнес на період дії правового режиму воєнного стану.

Дія зазначеного Закону поширюється і на підприємців – платників єдиного податку 1-ї та 2-ї груп. З 1 квітня 2022 року і до припинення дії правового режиму воєнного стану, підприємці можуть не сплачувати єдиний податок.

На сьогодні поки що сплата єдиного податку є добровільною. При цьому, за період, в якому не сплачувався єдиний податок підприємцями 1-ї та 2-ї груп, податкову декларацію платника єдиного податку – фізичної особи – підприємця заповнювати не потрібно.

Також, підприємців звільнили і від обов'язку сплати єдиного соціального внеску (далі — ЄСВ). Так, з 1 березня 2022 року та 12 місяців після припинення воєнного стану, фізичні особи – підприємці, в тому числі ті, які обрали спрощену систему оподаткування, мають право не сплачувати ЄСВ за себе. В такому випадку, розрахунок ЄСВ у складі податкової декларації також заповнювати не потрібно.

Сьогодні, станом на липень 2022 року, можна стверджувати, що вже сформовано нормативну базу та практику сплати податків для ФОП (фізичних осіб підприємців) на період дії воєнного стану в Україні. З початку війни Верховною Радою України було прийнято низку зміни до Податкового Кодексу України щодо питань оподаткування та звітності ФОП. Зміни, що безпосередньо стосуються оподаткування ФОП, було внесено Законами № 2120-ІХ від 15.03.2022, № 2142-ІХ від 24.03.2022, № 2173-ІХ від 01.04.2022, № 2192-ІХ від 14.04.2022.

Законом передбачена і можливість для роботодавців – платників єдиного податку, які обрали спрощену систему оподаткування, не сплачувати ЄСВ за працівників, яких було призвано під час мобілізації на військову службу, відповідно до Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 69/2022 «Про загальну мобілізацію». ЄСВ за таких працівників на час мобілізації буде сплачуватись із державного бюджету.

Щодо безоплатної правової допомоги, то скористатися своїм правом на неї громадяни можуть звернувшись до місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги. Цілодобово функціонують телефонні номери системи безоплатної правової допомоги (дзвінки зі стаціонарних та мобільних телефонів в межах України безкоштовні).

Окрім того, отримати правову допомогу можна дистанційно:

- скористатися мобільним застосунком «Безоплатна правова допомога», завантаживши його через Google Play чи App Store за посиланням, або завантажити мобільний застосунок «Твоє право», перейшовши за посиланням;
- у месенджерах Телеграм <http://legalaid.gov.ua/telegram.html> та Вайбер <http://legalaid.gov.ua/viber.html>;
- у кабінеті клієнта на сайті системи БПД <https://cabinet.legalaid.gov.ua/>;
- правові консультації також можна переглянути на довідково-інформаційній платформі правових консультацій WikiLegalAid, що розміщена за адресою www.wiki.legalaid.gov.ua.

Державна реєстрація юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців в умовах воєнного стану. Постановою КМУ від 06 березня 2022 р. № 209 встановлено, що в умовах воєнного стану державна реєстрація юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, державна реєстрація речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень (далі – державна реєстрація) проводиться з урахуванням таких особливостей:

- державна реєстрація проводиться виключно державними реєстраторами юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців, державними реєстраторами речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень (далі – державні реєстратори), посадовими особами Міністерства юстиції, його територіальних органів (далі – посадові особи), включеними до затвердженого Міністерством юстиції переліку державних реєстраторів та посадових осіб (далі – перелік), яким в умовах воєнного стану надається доступ до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та/або Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань (далі – реєстри). Перелік може передбачати обмеження (умови) проведення (прийняття) включеними до нього державними реєстраторами, посадовими особами реєстраційних дій (рішень про державну реєстрацію прав);

- посадові особи мають право проводити реєстраційні дії щодо фізичних осіб – підприємців, усіх видів юридичних осіб та громадських формувань, а також приймати рішення про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, якщо відповідні обмеження (умови) не передбачено переліком;

- державна реєстрація юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань може проводитися на підставі надісланих заявником державному реєстратору, посадовій особі електронною поштою або за допомогою інших засобів зв'язку документів в електронній формі, що створені з дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг та законодавства про електронні документи та електронний документообіг, або електронних копій документів в паперовій формі. Електронні копії документів в паперовій формі приймаються за умови підписання таких копій з використанням кваліфікованого електронного підпису заявника. Державний реєстратор, посадова особа проводить перевірку такого підпису через офіційний веб-сайт центрального посвідчувального органу та завантажує результати такої перевірки до реєстру, крім випадків відсутності доступу до зазначеного веб-сайту;

- державна реєстрація проводиться невідкладно після отримання у повному обсязі належних документів для державної реєстрації. Документи для державної реєстрації, які подані не у повному обсязі або не відповідають законодавству, не розглядаються та повертаються заявникові без оформлення відповідного рішення з одночасним усним повідомленням заявнику про повний перелік документів, що повинні бути подані, та/або вимоги законодавства, що повинні бути дотримані. Якщо документи для державної реєстрації надіслано електронною поштою або за допомогою інших засобів зв'язку, таке повідомлення заявнику здійснюється електронною поштою або за допомогою інших засобів зв'язку;

- державна реєстрація проводиться незалежно від місцезнаходження нерухомого майна, місцезнаходження юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців чи громадських формувань, якщо відповідні обмеження (умови) не передбачено переліком;

- адміністративний збір не справляється за державну реєстрацію благодійних організацій, громадських об'єднань, предметом діяльності яких є надання допомоги Збройним Силам, іншим військовим формуванням, правоохоронним (спеціальним) органам, органам цивільного захисту, добровольчим формуванням територіальних громад, іншим особам, які забезпечують національну безпеку і оборону, відсіч і стримування збройної агресії іноземної держави, а також особам, які постраждали чи можуть постраждати від такої збройної агресії;

- сплата адміністративного збору може підтверджуватися електронною копією (у тому числі скрін-копією) відповідного платіжного документа. Якщо фінансова установа, через яку сплачено адміністративний збір, не забезпечує можливість проведення перевірки достовірності відповідного платіжного документа, державний реєстратор, посадова особа проводить таку перевірку;

- вимоги законодавства щодо необхідності нотаріального засвідчення справжності підпису на документі для державної реєстрації не застосовуються у разі, коли такий підпис виконано у присутності державного реєстратора, посадової особи із встановленням особи підписанта на підставі документа, що посвідчує особу, передбаченого Законом України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус», якщо відповідні обмеження (умови) не передбачено переліком;

- вимоги законодавства щодо обов'язкового використання для державної реєстрації відомостей реєстрів, автоматизованих інформаційних систем, держателем (розпорядником, володільцем, адміністратором) яких є державні органи, не застосовується у разі тимчасової відсутності доступу таких реєстрів (систем). Електронні копії документів (повідомлень) технічних адміністраторів реєстрів (систем) або державних органів, що підтверджують відсутність такого доступу, а за їх відсутності – скрін-копії веб-сторінок недоступних реєстрів (систем) завантажуються до реєстру;

- документи для державної реєстрації створення громадських формувань, крім громадських об'єднань, не приймаються, а розгляд раніше поданих документів зупиняється на час дії воєнного стану.

З початком війни набула активності діяльність рейдерів щодо проведення незаконних реєстраційних дій як з майном, так і з юридичними особами, особливо на тимчасово окупованих територіях, у зв'язку з цим 12 травня 2022 року було прийнято Закон

України № 2255-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення механізму протидії рейдерству».

Закон містить комплекс системних змін щодо правил реєстрації юридичних осіб та ФОП (фізичних осіб підприємців). Зокрема, встановлюється обов'язкове інформування учасників юридичної особи про будь-які спроби внести зміни (наприклад, зміна учасників, розмір статутного капіталу), надається можливість проводити реєстраційні дії в автоматичному режимі, та при зміні керівника юридичної особи, стає обов'язковим підпис всіх учасників на протоколі загальних зборів юридичної особи, а також інші зміни які спрямовані на спрощення та деталізації процедури реєстрації юридичної особи та ФОП.

Задля сприяння початку та розвитку бізнесу у період воєнного стану в Україні Уряд запровадив експериментальний проект, завдяки якому отримати дозвільні документи для ведення підприємницької діяльності можна в єдиному «вікні» через Портал Дія.

Раніше для повноцінної роботи бізнесу необхідно було пройти низку інстанцій та отримати різні дозвільні документи. Такі речі ускладнюють роботу тисячам підприємців, особливо починаючим. Щоб спростити проходження процедур, Кабінет Міністрів підтримав рішення про порядок надання комплексної електронної послуги «е-Підприємець».

Завдяки цьому, на Порталі Дія можна пройти державну реєстрацію бізнесу (реєстрація ФОП, ТОВ), зареєструватися у податковій (стати платником єдиного податку чи платником ПДВ), або отримати різного роду ліцензії. Наприклад, на роздрібну або оптову торгівлю товарами. Саме завдяки цифровим послугам зменшується час та ресурси, які бізнес витрачає на взаємодію з державою.

Автоматична реєстрація на порталі Дія. Тут можна зареєструвати фізичну особу підприємцем, обрати загальну чи спрощену систему оподаткування. Реєстрація відбувається в автоматичному режимі без участі державного реєстратора. Для реєстрації знадобиться електронний підпис (кваліфікований електронний підпис).

Потрібно зареєструватися чи авторизуватися (якщо вже зареєстровані) у кабінеті громадянина на diia.gov.ua за допомогою електронного підпису, заповнити онлайн-форму на отримання послуги. Заповнену заяву на реєстрацію ФОП буде перевірено та автоматично надіслано до ЄДР (Єдиного Державного Реєстру) для проведення державної реєстрації в автоматичному режимі без участі державного реєстратора. Якщо систему оподаткування (як загальну, так і спрощену) обрано, то відповідні відмітки проставляються в заяві про державну реєстрацію. Заява автоматично буде направлена до податкової за місцем реєстрації майбутнього підприємця або за місцем провадження господарської діяльності.

Ці дії регулюються на основі Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» та Наказу Міністерства юстиції України №359/5 від 09.02.2016 «Про затвердження Порядку державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи» із наступними змінами та доповненнями.

Трудові відносини і оплата праці в умовах воєнного стану. Президентом України підписано Закон, яким адаптовано трудові відносини під реалії війни – ЗУ «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану». Він набув чинності наступного дня після публікації, тобто 24 березня. Закон визначає нові правила трудових відносин працівників усіх підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, виду

діяльності і галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами. Цим законом визначаються особливості трудових відносин працівників усіх підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, виду діяльності і галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами, на період дії воєнного стану, введеного відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» (воєнний стан). На період дії воєнного стану вводяться обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, передбачені статтями 43, 44 Конституції України.

Важливим аспектом є питання оплати праці. Так заробітна плата виплачується на умовах визначених трудовим договором. У разі неможливості виплати заробітної плати через воєнні дії виплата заробітної плати може бути призупинена, до моменту відновлення можливості підприємства здійснювати основну діяльність.

Наша держава навіть в умовах активних бойових дій турбується про своїх громадян. Її місія побудувати інтелектуальний фундамент для сильної економіки держави, впровадити найкращі практики сучасного бізнес-навчання в українську систему освіти. Усі ми розуміємо, що після перемоги потрібно буде відновлювати зруйновану економіку. Що для майбутнього комфортного проживання в країні кожен мешканець України, особливо молодь повинен вдосконалювати себе, вирішуючи особисті проблеми, має ефективно та безпечно використовувати сучасні цифрові технології в роботі, в навчанні, в професійному та особистому розвитку.

Прикладом такої допомоги держави є розроблення ГО «Product IT Foundation for Education», кофаундинговою компанією Genesis у співпраці зі студією онлайн-освіти EdEra за підтримки Міністерства освіти і науки України та Міністерства цифрової трансформації у партнерстві із Київською школою економіки та інвестиційним фондом Горизонт Капітал курсу із базової цифрової грамотності на основі загальноєвропейських стандартів викладання та оцінки цифрової компетентності, що спирається на Рамку цифрової компетентності для громадян, так звану DIGCOMP та цілеспрямовано для освітян – DIGCOMP EDU.

Цей курс спрямований на допомогу молодим людям у пошуку себе в новій бізнес діяльності, а саме, в одній з найпривабливіших сфер бізнесу – продуктовому ІТ. Починаючий підприємець зможе дізнатися більше про продуктивні ІТ-компанії, інноваційні професії, бізнес-складову створення успішних цифрових продуктів, зорієнтуватися як запустити власний застосунок, зробити промоушн свого продукту, відкрити свій YouTube – канал адже зараз в Україні більш ніж 1000 продуктивних компаній, 5 з яких оцінюються у понад мільярд доларів США та входять у світові топи.

Отже в час післявоєнного відновлення країни реалізація проектів сучасного підприємництва, як драйверів конкурентоспроможної України стане фундаментом та запорукою стабільної економіки та розвитку нашої держави.

Про податкові перевірки. Питання податкових перевірок є важливим для всіх суб'єктів комерційної діяльності та платників податків. Заборону, або *мораторій*, на проведення перевірок було введено ще в 2020 році після початку пандемії COVID-19 та спричиненої нею фінансової кризи.

На підставі запровадження воєнного стану законотворцями було ухвалено рішення про оновлений *мораторій*, згідно з яким поки що скасовуються або призупиняються

заплановані податкові перевірки. Платникам податків, які очікують на перевірку, це може здатися суттєвою поступкою. Але і тут є досить великий перелік винятків.

Усе одно здійснюються такі перевірки:

- камеральні перевірки, що проводяться виключно на підставі даних, зазначених у податкових деклараціях (розрахунках) платника податків;
- перевірки, що проводяться на підставі звернень платника податків, за якими отримано податкову інформацію, що свідчить про порушення платником валютного законодавства в частині дотримання граничних строків надходження товарів за імпортними операціями та/або валютної виручки за експортними операціями;
- фактичні податкові перевірки на підставі статті 80 Податкового кодексу України.

Звільнення від відповідальності. Варто зазначити, що на сьогодні для всіх платників податків, не тільки ФОП встановлено, звільнення від відповідальності за виконання свого податкового обов'язку, у тому числі щодо дотримання термінів сплати податків та зборів та подання звітності, *у випадку відсутності у платника податків можливості своєчасно виконати свій податковий обов'язок*. При цьому, такий обов'язок має бути виконаним протягом шести місяців після припинення або скасування воєнного стану в Україні.

12 травня 2022 року Верховною Радою України прийнято Закон № 2260-IX від 12.05.2022, відповідно до якого внесено ряд змін до Податкового кодексу України.

Зокрема, встановлено, що платники податків, які мають можливість своєчасно виконувати податкові обов'язки щодо дотримання термінів сплати податків та зборів, подання звітності, у тому числі звітності, передбаченої пунктом 46.2 статті 46 цього Кодексу, реєстрації у відповідних реєстрах податкових накладних, розрахунків коригування, звільняються від відповідальності за несвоєчасне виконання таких обов'язків, граничний термін виконання яких припадає на період починаючи з 24 лютого 2022 року до дня набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану» за умови реєстрації такими платниками податкових накладних та розрахунків коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних до 15 липня 2022 року, подання податкової звітності до 20 липня 2022 року та сплати податків та зборів у строк не пізніше 31 липня 2022 року.

Крім того, встановлено, що Порядок підтвердження можливості чи неможливості виконання платником податків обов'язків, визначених у цьому підпункті, та перелік документів на підтвердження затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Тому, у разі невиконання обов'язків ФОП щодо сплати податку чи подання звітності варто виконати такі обов'язки у строки, що встановлені законом або подбати про підготовку обґрунтування невиконання такого обов'язку.

На що потрібно буде звернути увагу в найближчому майбутньому. Слід розуміти, що сьогодні законодавство доволі мінливе. Ця інформація може втратити актуальність через скасування пільг та мораторію на перевірки. Звичайно, якщо поштовхом до цього буде перемога України у війні, яку розв'язала російська федерація, ця новина сприйматиметься позитивно. Проте у разі затяжної війни держава може

переглянути податкову політику, оскільки потребуватиме додаткових джерел для поповнення бюджету.

Через це треба самостійно відстежувати зміни в законодавстві, шукати відповідну інформацію в інтернеті або консультуватися зі спеціалістами щодо нововведень.

Всім громадянам України особливо молодим підприємцям слід пам'ятати важливу істину, що була виголошена прем'єр-міністром Великої Британії Маргарет Тетчер: «Немає ніяких державних грошей, є гроші платників податків». На наше переконання, цей вислів мотивує вчасно та в повному обсязі сплачувати податки, щоб Україна мала бюджет на подолання фінансових труднощів, пов'язаних із війною, змогла знищити ворога та відбудувати інфраструктуру на шляху до європейського майбутнього.

Список посилань

Верховна Рада України. (1996, Червень 28). Конституція України: Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 30, ст. 141. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Верховна Рада України. (2003). *Господарський кодекс України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

Верховна Рада України. (2003). Цивільний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 40-44, ст. 356. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

Верховна Рада України. (2022, Березень 17). *Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України № 2120-IX*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

Верховна Рада України. (2022, Травень 12). *Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення механізму протидії рейдерству: Закон України № 2255-IX*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2255-20#Text>

Верховна Рада України. (2003). *Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>

Верховна Рада України. (2022). *Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>

Верховна Рада України. (2015). Про правовий режим воєнного стану: Закон України № 662-IV із змінами та доповненнями. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, № 28, ст. 250. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>